

שמעתא עמיקתא

גליון תרנ"ב | פר' במדבר | תשפ"ה | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

הלכות מצויות לשבועות

ערב שבועות

אמירת תחנון

מר"ח סיון אין אומרים תחנון. [רמ"א (סי' תצד סעי' ג)]. כי מיד בשני בסיון אמר להם משה לקדשם לתורה, ואח"כ מתחילים ג' ימי הגבלה. [מ"ב (ס"ק ח)].

תענית בימים אלו

אין מתענים בימים אלו. [מ"ב (ס"ק ז)]. ואין להתענות תענית חלוס בשבועות. [ע"י בכה"ח (סי' תרד אות לח) שהביא מח' בזה והכריע דשב ואל תעשה עדיף ואין להתענות].

שמיחת עשבים בבהכ"נ ובבתים

יש נוהגים לטשור עשבים בבית הכנסת ובבתים, זכר לשמחת מתן תורה. [רמ"א (שם סעי' ג). והערה"ש (אות ו) כת' שבדורות שלפנינו ביטלו האילנות והעשבים מטעמים שידעו הגדולים שבדור. וע"י בסמוך].

להעמיד אילנות בבה"כ ובבתים

יש נוהגים להעמיד אילנות בבה"כ ובבתים כדי שיזכרו שבעצרת נידונין על פירות האילן ויתפללו עליהם. [מ"א (שם ס"ק ח) הביאו המ"ב (ס"ק י)]. וי"א שאסור לעשות כן כי עכשיו הוא חוק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם. [תני"א (כלל קלא אות יג) בשם הגר"א. והובא במ"ב (שם). וכן נקט האג"מ (יו"ד ח"ד סי' יא אות ה) ודחה דברי המהרש"ם (דעת תורה סי' תצד) שכת' דאין לחוש לזה. והערה"ש (אות ו) כת' שבדורות שלפנינו ביטלו האילנות והעשבים מטעמים שידעו הגדולים שבדור. וכן נהגו החזו"א והגר"י"ק זצ"ל (ארחות רבנו ח"ב עמ' צטו)]. וכל מקום ינהג כמנהג מקומו.

שמיחתם ביו"ט (למקילים לעיל)

אפשר לשתחם אפילו ביו"ט, אף אם אינם ראויים למאכל בהמה, שמחמת שחשב עליהן מבעוד יום אין בהם משום מוקצה, ובפרט אם הם עשבים המריחין. אכן אם חל שבועות ביום טוב עצמו או בערב שבת, כיון שכונתו לצורך יו"ט ואין שבת מכין ליו"ט, אלא ישתחם ביום טוב עצמו או בערב שבת. [מ"ב (ס"ק ט)].

עירוב תבשילין

יו"ט שחל בערב שבת, אין מכינים בו כל מאכל לצורך שבת, אלא אם עירב עירוב תבשילין. [שו"ע (סי' תקקז)]. וע"י הפרטים בזה בשמעתא עמיקתא גליון שי"ח.

זמן קידוש הלילה

יש להמתין מלקדש על היין עד הלילה כדי שיהיו ימי הספירה שבע שבועות תמימות. [שלי"ה (מס' שבועות עמוד התורה אות א), מ"א (רס"י תצד), פמ"ג (שם מ"ז ס"ק א), גר"ז (אות ב) וכה"ח (אות א)]. וי"א שבשעת הצורך שקשה להמתין עד צה"כ, אפשר לסמוך על המקילים להתפלל אף לפני כן. [אור לציון (ח"ג פי"ח אות ד)].

זמן תפלת מעריב

יש אומרים שיש להמתין אף מלהתפלל ערבית עד הלילה. [ט"ז (רס"י תצד) ומ"ב (שם ס"ק א). וע"י בשלי"ה (שם), בסדור היע"ב"ץ ובבנין שלמה (סי' לה)]. וי"א שבשעת הצורך שקשה להמתין עד צה"כ, אפשר לסמוך על המקילים להתפלל אף לפני כן. [אור לציון (ח"ג פי"ח אות ד)]. והכה"ח (אות א) כת' להקל אם א"א לו לאחר התפלה].

נשים בקידוש מבעוד יום

אע"פ שנשים פטורות מספירת העומר, מ"מ עליהן להמתין עכ"פ מלקדש על היין עד צאת הכוכבים. [לחורות נתן (ח"ז סי' לא), עי"ש הטעם].

הדלקת נרות מבעוד יום

ניתן להדליק נרות יו"ט מבעוד יום וא"צ להמתין עד הלילה (כשערב חג אינו חל בשבת). [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש שבועות פ"ב אות ב ובהגה שם)].

תוספת יו"ט

יש לקבל תוספת יו"ט כשאר יו"ט. [סתיתם הפוסקים. דלא כהבנין שלמה (סי' לה) הסובר שאין תוספת בשבועות, עי"ש]]. ואין מחסר מהתמימות בקבלה זו, כיון שעדיין נקרא אותו זמן יום המ"ט של הספירה, אלא שאסור אז לעשות מלאכה. [הגר"י"ק זצ"ל (חוט שני ח"ד עמ' שכה)].

ליל שבועות

ללמוד תורה כל הלילה

נהגו רוב הלומדים להיות נעורים בליל שבועות ועוסקים בתורה. [זוהר (בראשית ח, א ויקרא ז, ב) הביאו המ"א (רס"י תצד)].

אמירת התיקון

יש אומרים שעלילה יש לומר התיקון של ליל שבועות. [דרך החיים (דניי חג השבועות אות ב) ופמ"ג (א"א רס"י תצד). וכן נקט הכה"ח (שם אותיות ז-ט) ע"פ האר"זי"ל]. וי"א שאף מי שחשקה נפשו בלימוד תורה שבעל פה יש לו לומר תחילה התיקון (ובחורי ישיבה הלומדים בישיבה יעשו כהוראת רבותיהם). [אור לציון (ח"ג פי"ח אות יא)]. אולם י"א שהלומדים בהבנה ובעומק, לימוד זה עדיף מאמירת התיקון. [הגר"צ פרק זצ"ל (מקראי קודש פסח ח"ג סי' לד). וע"י ברב פעלים (ח"א סוד שירים סי' ט) ובכה"ח (סי' תצד אות ח) דנשים לא נוהגות לומר התיקון].

ברכה על השתיה במשך הלילמוד

הקובע ללמוד תורה וכדו' ומפעם לפעם שותה קפה וכדו', ומתחילה היה בדעתו לשתות עוד, יכוון מתחילה שהברכה תחול על כל מה שיביאו לו ופוסר בזה כל מה שישתה אח"כ אפי' אחרי זמן מרובה (כ"ז שלא הסיה דעתו מלשתות או שינה מקומו). [הגרש"א זצ"ל (וזהר הברכה פי"ה עמ' 53). וע"י באול"צ (פ"ב אות יז) ובמנח"י (ח"ה סי' קב)]. ומ"מ אם שתה כשיעור המחייב ברכה אחרונה בכדי שתיית רביעית) ומשער שישתה עוד רק כעבור חצי שעה ומעלה או אחר שיצמא, יש לו לברך ברכה אחרונה מיד על הכוס הראשונה, וכשישתה שוב יברך ברכה ראשונה. [ע"י בשו"ע (סי' קפד סעי' ה), במ"ב (שם) ובמנח"י (שם)].

משיעורי

הרה"ג רבי יוחנן בורגר שליט"א

מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

נטילת ידיים כשהגיע עמוד השחר

כשיאור היום (עלות השחר), יש ליטול ידיים להעביר רוח רעה השורה עליהם. (ולענין הברכה עיין להלן). [שו"ע (סי' ד סעי' ד)]. ומ"מ א"צ להפסיק הלמוד וליטול ידיים מיד. [החזו"א (דעת נוטה הגה 316) והגרש"א זצ"ל (הליכ"ש שבועות פ"ב אות ד)]. וכמו"כ מותר ללכת יותר מדי אמות, ואי"צ לדקדק שלא לגעת בעינים וכדו'. [הגרש"א זצ"ל (שם)].

ברכת נטילת ידיים

הנעור כל הלילה לא יברך על נט"י בבוקר, רק אחר שעשה צרכיו או הטיל מים ושפסף, שאז לכו"ע יתחייב לברך ויברך ענט"י ואשר יצר. [מ"ב (סי' ד ס"ק ל וסי' תצד ס"ק א)]. אמנם נגיעה במקומות המכוסים שבגופו בלבד לא מועילה. [הגרש"א זצ"ל (אש"י ישראל פ"ב אות צט)]. ובני ספרד (שהיו נעורים כל הלילה) נוהגים שלא לברך ברכה זו בכל אופן.

ברכת הציצית

יש אומרים שאע"פ שהיה לבוש ציצית כל הלילה צריך לברך עליה בבוקר. [שו"ע (סי' ח סעי' טז)]. ויש חולקים. [מ"א (אות כא)]. ולמעשה לא יברך. ואם מתעטף בטלית גדול יכוון לפטרו בברכתו. [מ"ב (סי' ח ס"ק מב סי' תצד ס"ק א)].

ברכת אלוין נשמה והמעביר שינה

י"א שאין לברך ברכת אלקי נשמה והמעביר שינה אם היה ניעור כל הלילה. [א"ר (סי' מו אות יב)]. ויש מפקפקים בזה. [פמ"ג (שם א"א ס"ק ב)]. ולמעשה לא יברך, אבל ישתדל לשמוע שתי ברכות אלו מאחר ויכוין לצאת. [מ"ב (סי' מו ס"ק ד וסי' תצד ס"ק א) ע"פ השע"י (סי' מו אות ב)]. ואם ישן בלילה (אפי' בארעל) ששים נישמין (חצי שעה) לכו"ע יש לו לברך אותם. [מ"ב (שם). וביעו"ט (שם) כת' שיש להביא את עצמו לידי שינה כל שהוא. ובאי"ר (סי' ד אות ח) מבואר דאף ללא שינת קבע יש משום הפקדת פקדון ביד הקב"ה. וע"י בבח"י (סי' ד על סעי' טז ד"ה דוד) שהביא מח' כמה הוא שיתין נישמין (ג) שעות, חצי שעה או מעט יותר מג' מינוט). ולמעשה ע"י בקצות השלחן (סי' ב אות י) שקטש שהוא חצי שעה. וכן דעת האור לציון (ח"ב פ"א אות ז) והגר"ח זצ"ל (דעת נוטה עמ' קכד)].

ברכות התורה

י"א שאף אם לומד בלילה, הלילה הולך אחר היום שעבר וא"צ לחזור ולברך כל זמן שלא ישן. [מ"א (סי' מו ס"ק יב) בדעת השו"ע (סי' מז סעי' יב)]. וי"א שצריך לברך ברכה"ית אף אם לא ישן. [מ"א (רס"י תצד ד"ה ועיין, וסי' מז ס"ק יב)]. ולמעשה ישמע מאחר שישן בלילה, ואם אין אחר לא יברך דסקפ ברכות להקל. [מ"ב (סי' מז ס"ק ח). ומבואר דאם ליכא ארני מברך, דלא כהמהר"ם שיק (אור"ח סס"י א) שנקט שבכ"ה יברך לעצמו. אולם מצינו סוברים כדבריו, וע"י ערוה"ש (סי' מו אות כג), כה"ח (אות כז) ואורחות רבינו (שם) בשם החזו"א]. ומנהג בני ספרד לברכם בעצמם.

זמן ברכת התורה (למהמורים לעיל)

יש להקפיד לצאת ידי"ח הברכות אחר עמוד השחר. [דלדעת הגרש"י זצ"ל (האלף לך שלמה סי' לג) והכה"ח (אות כט) אם בירך לפני כן לא יד"ח. וע"י בבצל התכמה (ח"ה סי' קסח) שכת' שבדעיבד אם טעה ובירך, לא יחזור ויברך, אבל טוב שישמע ברכה"ית מאחר או שיכוון לפטור עצמו בברכת אהבה רבה וילמד על אתר].

לכוון בברכת התורה ברכות התורה בערב שבועות שתפטור רק עד סוף הלילה

אם מכוון להדיא בשעת ברכות התורה בערב שבועות להגביל חלות ברכתו עד למחרת, יש אומרים שמועיל ויוצא ידי ספק. [מ"א (סי' תרל"ט ס"ק יז). וע"י באורחות רבינו (ח"א עמ' מז) בשם הגר"י"ק זצ"ל דמהני להגביל חלות הברכה עד שחולך לישון. וכן הוא בלוח אר"י לגר"מיט (הושענא רבה) בשם האדרי"ת]. ויש מחמירים. [תני"א (נשי"א כלל ט אות ג) והגרש"א זצ"ל (שבות יצחק ח"ה עמ' רסג)]. ולמעשה אם אין אחר שיוציאנו ידי"ח אם הגביל ברכתו במפורש, יכול לסמוך לברך בעצמו. [מנח"ש (ח"א סי' יח אות ח-ט). ומשנה הלכות (ח"י סי' יד). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון סי'].

ישן שינת קבע ביום שלפניו

אם ישן שינת קבע (חצי שעה) ביום הקודם, י"א שיכול לברך. [רע"א המובא במ"ב (שם). וע"י בלוח אר"י לגר"מיט (הושענא רבה) בשם האדרי"ת דשינת קבע היינו שיתין נישמין. ויעויין לעיל שהוא חצי שעה]. ויש חולקים. [זחז"א (מעשה איש עמ' ס ותשובות והנהגות ח"ה סי' קס)].

ישן שינת קבע בלילה

אם ישן שינת קבע על מיטתו בלילה, אם נמשכה שנתו חצי שעה, מברך בקומו ברכות התורה. ואף הישן בבגדי אם נשכב על דעת לישון כמה שעות, יברך בקומו, אפילו ניעור קודם חצות הלילה. [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה פ"ו אות א). וע"י במ"ב (סי' מז ס"ק כג) שהתנגנם במוביש על אצילי דיו אפילו בלילה אינו חשיב שינת קבע].

ללמוד עד שיגיע מי שיוציאנו ידי חובה

אם הגיע עמוד השחר א"צ להפסיק מלימודו עד שיגיע אחר שיוציאו, כיון שאין בידו לברך עתה משום הספק. [תו"א (דנינים והנהגות פ"א אות יב), מנח"ש (סי' יח אות ח) וקובץ תשובות (ח"א סי' ט ד"ה אולם צ"ל). אולם בא"א מבוטשאטש (סי' מו) אינו מיקל בזה אלא בפס' דרך תחנונים. ודעת הכה"ח (סי' תצד אות יב) להחמיר למריר. וכן הוא בשבט הלוי (ח"י סי' עו אות ב). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ד].

רוצה ללכת לישון קודם תפילת שחרית

מי שהיה ער בלילה ורצונו ללכת לישון אחר עלות השחר על מנת שיוכל להתפלל בכוונה, אף אם אין לו שומר רשאי ללכת לישון. שאם לא נתיר ללומדים ללכת לישון הרי רובם של המתפללים לא יתפללו כהוגן, וכיוון שהוא צבור שצריך להתאסף שנית, אין לחוש לספק קטן שאולי יאחרו מחמת השינה. [שבט הלוי (ח"י סי' מט)]. ומי"מ אם אפשר עדיף שימנה שומר שיזכירנו להתפלל. [עניי"ש בשב"ל. ולענין פרישות, ע"י במ"ב (סי' תצד ס"ק א) שכת' שכוון לומר ע"פ קבלה אם לא בליל טבילה. ואם לא קיים מצות מו"ר, ע"י בבח"ל (סי' רמ על סעי' א ד"ה מליל) בשם הישועות יעקב, שיש מקום להקל בזה (וציוין לדבריו במ"ב סי' תצד ס"ק א). וע"י עוד במ"ב (סי' רמ ס"ק ז) שכת' דאלו שיצטרם מתגבר עליהם, מצוה לקיים המצוה. וע"י בבן איש חי (שנה ב פ"ר וירא אות כג) שאף בליל יו"ט שני דשבועות יש להחמיר בזה. וכן נקט הכה"ח (אות ח). אולם המ"א (סי' רמ ס"ק ג), הערה"ש (אות ו) והמ"ב (ס"ק ז) כת' להקפיד בליל ראשון בלבד].

דיני התפילות

סדר התפלה

סדר התפלה של שבועות כמו ביו"ט של פסח, אלא שאומרים : את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו. וביום גומרים ההלל. [שו"ע (סי' תצד סעי' א)]. וי"א שיר היחוד ושיר הכבוד בהשכמה. [לוח אר"י לגר"מיט]].

מגילת רות

קוראים מגילת רות. [רמ"א (סי' תצ סעי' ט)]. ובחו"ל נוהגים לקרותה ביו"ט שני. [ע"י בפמ"ג (שם א"א סס"ק ח וסי' תצד מ"ז ס"ק א)]. ובני ספרד אינם נוהגים לקרותה. [נתיב"ע (סי' תצ אות ט)].

ברכה על המגילה

יש שנהגו שלא לברך על קריאת המגילה.
[רמ"א (סי' תצ סעי' ט)].
ויש נוהגים לברך על המגילה
כתובתה בקליף כדין.
[עיי במי"ב (שם ס"ק יט)].
וי"א שאף הנוהגים לברך על הקריאה
ממכריהם עליה ברכת שהחיינו.
[תשובות והנהגות (ח"א סי' שכג) בשם ספר פאר עץ חיים].
ויש אומרים שמברכים עליה שהחיינו אם המגילה כתובה כדין
[וכן הוא בשאר מגילות חוץ מאיכה].
[הגר"א (מנשה רב אות קעה).
וכן נהגו אצל החזו"א, עיי בארחות רבנו (ח"ב אות קיב)].

קריאת התורה
מוציאים שני ספרים, וקורין בראשון חמשה קרואים, מבחדש השלישי עד סוף הסדר.
[שו"ע (סי' תצד סעי' א)].
וקורים הדברות בטעם העליון.
[מ"ב (ס"ק ג)].
ויש נוהגים לעמוד בשעת אמירת יי הדברות.
ודעת הגרשוניא זצ"ל (הליכיש תפלה מי"ב הנה ל) והאג"מ (או"ח ח"ד סי' כב) שאע"פ שיש סוברים שיש למעט מנהג זה מ"מ מותר לנהוג כן.
ומי שאינו נוהג לעמוד ונמצא במקום שנוהגים לעמוד אל ישנה ממנהג המקום.

אקדמות

המנהג לומר אקדמות, ויש לאומרם קודם שמתחיל הכהן לברך על התורה, וכן המנהג בכמה קהלות.
[מ"ב (ס"ק ב)].
ועיי"ש שאכן יציב פתגם שאומרים ביום ב, בעת קריאת הפטרה התפתש באזיה מקומות לאמור אחר פסוק ראשון של הפטרה:
[והאג"מ (או"ח ח"ד סי' כב) שאע"פ שיש סוברים שיש האקדמות קודם קריאת הלוי (ואם גם בירך הלוי יאמרו לפני א' משאר העולים)].
[הגרשי"א זצ"ל (מבקשי תורה גליון ב עמי סא)].

הקריאה ביו"ט שני (בחול"ט)

ביום השני קוראים בפ"ר כל הבכור עד סוף הסידרא.
[שו"ע (סי' תצד סעי' ג)].
ואם חל בשבת כיוון שצריך שיעלו ז' קרואים, מתחילין עשר תעשר.
[מ"ב (ס"ק ה)].
והמפטיר קורא כמו אתמול ומפטיר בחבוקק מן וה' בהיכל קדשו עד למנצח בנגינותי.
[שו"ע (שם)].

יזכור ואב הרהמים
מנהג בני אשכנז, להזכיר נשמות קרוביהם שהלכו לעולמם ולנדור צדקה לעי"נ בשלשת הרגלים באמירת "יזכורי".
ובחול"ל עושין כן ביו"ט שני.
[מ"ב (שם ס"ק יז)].
ועיי"ש שכת' בשב"ל מקום שקורין כל הבכור מוזכרין נשמות, שיש בו מתנת ד' נודרים צדקה.
ואומרים אב הרחמים ביו"ט של שבועות.
[מ"ב (שם)].

י-ה קלי וגואלי

באר"י (שאומרים יזכור) אין אומרים הפיוט י-ה קלי וגואלי בשבועות.
ובחול"ל אומרים אותו ביו"ט ראשון (כי לא אומרים בו יזכור).
[ליקוטי מהר"ח (ח"ג עמי' כה ומח)].

אמירת פרקים

יש נוהגים לומר "פרקים", וכשחל שבועות ביום שישי - שבת אין אומרים אותם, וכשחל שבועות במוצ"ש אומרים פרקים במנחה בשבת.
[מ"ב (ס"ק יז)].

ש מ ח ת י ו ן ט

חציו לה' והציו לכם

מצוה לחלק היו"ט חציו חציו למדת וחסיו חציו למדורש וחציו לאכילה וכשרי.
וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת.
[שו"ע (רס"י תקכט)].
ועיי במ"ב (סי' תקצז (ח"ד סי' יח) והגרשי"א זצ"ל (מבקשי תורה יומ"ט עמי רמא) דלא כהפתי"ש (סי' קכפ ס"ק ו) דס"ל שצריכות לחזור].

לשמה בני ביתו
חייב אדם להיות שמח וטוב לב בחג, הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו.
וחייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר עניים.
[שו"ע (סי' תקכט סעי' ג)].

נשים

אף נשים חייבות במצות שמחה כאנשים.
[חינוך (מצוה תפח), שאג"א (החדשות סי' ט) וברכ"י (סי' תקכט אות ה).
ועיי ברע"א (השמטות סי' א) בשם הראב"ד.
ועיי"ש שמ"מ אין חייבות לאכול פת ביו"ט ועיי"א אם שכונו ועיי"א אין חזוורתו.
וכן פסקו השבט הלוי (ח"ד סי' יח) והגרשי"א זצ"ל (מבקשי תורה יומ"ט עמי רמא) דלא כהפתי"ש (סי' קכפ ס"ק ו) דס"ל שצריכות לחזור].

עניים, יתומים ואלמנות

חייב להאכיל לגר, ליתום ולאלמנה עם שאר עניים שנאמר (דברים ט"ז) והלוי והגר והיתום וגו' אבל מי שנועל דלתי חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולכרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו.
[שו"ע (שם) ומ"ב (ס"ק יז) עיי"פ הרמב"ם (יו"ט פי"ו הי"ח).
ועיי בבתי"ס (או"ח סי' לט ד"ה ועי"פ) שכת' דמי שנועל דלתי ביתו ואינו מוזמין עניים לשולחנו אין זה אלא מלולי כריסו נראה שלא קיים מצות שמחת יו"ט כלל.
אולם מדברי הרמב"ם (שם) ובספר המצות (מצוה נד) שממע שאין זה אלא בכלל המצוה, עיי"ש בלשונו].

מצות שמחה מוח"ת או מדרבנן
בזה"י שבעוה"י אין המקדש קיים ואין בשר שלמים, י"א שמצות שמחה אינה אלא מדרבנן.
[תוס' (מ"ק ד: ד"ה משה).
ועיי בתוס' (פסחים קט. ד"ה במה), בב"י (סי' תקכט) ובער"ל (סוכה מב: על רש"י באה"ד ש"א)].
אולם י"א שאף בזמן הזה יש מצות שמחה מה"ת.
[רמב"ם (מצוה נד), חינוך (מצוה תפח), ריטב"א (סוכה מב: ד"ה החלל) ור"ן (שם כא. ברי"ף ד"ה והשמחה)].
וכן עיקר.
[כן דעת רוב הראשונים.
וכן פסקו השאג"א (סי' סה), הברכ"י (סי' תקכט אות ד), הנש"א (כלל סח אות יט) והמ"ב (סי' טו)].

מצות שמחה בליל יו"ט ראשון
אע"פ שמצות שמחה הינה מה"ת (עיי לעיל), מ"מ בליל ראשון של יו"ט אינו אלא מדרבנן.
[שאג"א (סי' סח), ברכ"י (סי' תקכט אות ו), חת"ס (אה"ע סי' קכב ד"ה אלא טעמם) וכן נר' מהשע"צ (סי' תקמו ס"ק ט), דלא כהמ"מ (שם ס"ק ט) הובא בשעריי" (סי' תקכט אות ג).
ועיי באבנייז (סי' תכג אות ט), בעמק ברכה (שמחת יו"ט אות א), באור לציון (ח"ג פי"ח אות יא בהגה ד"ה עכ"פ) ובמשנה הלכות (ח"ג סי' רט)].

שמחה ביין ובשר
בזמן הזה שמחה בשר שלמים, אין שמחה אלא ביין.
[פסחים (קט)].
ועל כן אין יוצאין ידי חובת שמחה אלא ביין, אבל בשר אין חובה לאכול.
ומ"מ מצוה יש גם באכילת בשר שנאמר בו שמחה.
[עיי ברמב"ם (יו"ט פי"ו הי"ז-כ"א).
כן נקט במגילת אסתר (שרש א) דלא ייד"ח אלא ביין.
וכן דעת המ"א (סי' תקכט ס"ק ג וסי' תרצו ס"ק טו) אף בדעת השו"ע.
ומ"מ באכילת בשר יש מצוה כמבואר כמ"ש הביאור הלכה (שם על סעי' ב ד"ה כיצד) עיי"ה ב"ח].
ויש אומרים שלא דוקא אין אלא יוצאים ידי חובת מצוה זו אף על ידי כל מיני שמחה שיכולת בידו לשמוח בהם.
[רמב"ם בספר המצות (מצוה נד), חינוך (מצוה תפח), ריטב"א (סוכה מב: ור"ן (שם כא. ברי"ף).
וכן פסקו השאג"א (סי' סה), הברכ"י (סי' תקכט אות ד) והכהנ"ח (סי' תקכט ס"ק כח-כט).
וכ"כ במנ"ח (מצוה תפח אות ב) בדעת הרמב"ם והחינוך הנ"ל].

עיי' תלמודי תורה (למקוילים לעיל)

לדעת המקילין לעיל, אף עיי מצות ת"ת מקיימים מצוה זו, דדברי תורה משמחים וגורמים לשמחת חלב.
[שאג"א (סי' טט)].
ומ"מ כל זה לאנשים שחייביה בת"ת, שיש להם שמוחה במה שעוסקים בתורה ומקיימים מצות המקום במצוה החביבה ושקולה לפני המקום כנגד כל המצות, אבל נשים שאינן חייבות בת"ת לא מקיימות בזה מצות שמחה.
[שאג"א (שם)].
ועיי בשד"ח (ח"ה דברי חכמים סי' פד עמ' 410) בשם בעל הבנין שנתנה על השאג"א שאם עיי תורה מקיימים מצות שמחה, איך דייקו גמ"י פסחים שר"א ס"ל כולו לה' שעסוק כל היום בתורה, עיי"ש.
והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ק"א].

קיום מצוה בעלמא בשאר דברים המשמחים

אע"פ שיש סוברים שלא מקיים חובת מצות שמחה אלא ביין, מ"מ לכל הדעות יש משום

קיום מצוה בעלמא בשאר דברים כגון בשר ושאר דברים המשמחים.
[כן מוכח מהמ"א (סי' תקל ס"ק ח) הובא להלכה במ"ב (שם ס"ק כג).
וכן מבואר בלבוש (שם אות א) ובמ"א (סי' תקכט ס"ד וסי' תקל ס"ק א).
ועיי במ"ב (סי' תקל ס"ק א)].

שיעור השמחה
שיעור השמחה הואי זמן מועט.
[שאג"א (שם).
ועיי עוד בעמק ברכה (שמחת יו"ט אות ב) שכת' שצריכים להגיע לשמחת השירה שהיא כוללת שמחה וטוב לבב].

כיצד משמח את בניו הקטנים

משמח בניו ביתו הקטנים בביתית טאף, אגוזים או שאר דברים הראויים להם.
[שו"ע (סי'

כיצד משמח אשתו

צריך לשמח את אשתו במה שראוי לה, בגדים ותכשיטין כפי ממונו.
[שו"ע (סי' תקכט סעי' ב).
ומסתמית הפוסקים משמע שאף בפסח וסוכות אי"צ לקנות דבר חדש כל יום.
ועיי'כ היינו טעמא כי מתנה חשובה שמאנה בעליה ברכת והנהגות (ח"א סי' שכג) בשם ספר פאר עץ חיים].
ויש אומרים שימוש ביו"ט יוצא יד"ח.
[הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש סוכות פי"א הנה ג4)].

שתיית מיין ענבים (במקום יין)

י"א שיוצאים יד"ח שמחה עיי שתיית מיץ ענבים.
[הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פסח פי"ט הנה 78)].
וי"א שיעור השתיה ואכילה.
[הגרשו"א זצ"ל (שבות יצחק פסח פי"י אות ד)].

שיעור השתיה הוא רביעית.

שיעור השתיה הוא רביעית.
[הגרשי"א זצ"ל (מבקשי תורה ח"ב עמי רעג)].
ויש אומרים דאף בפחות מכשיעור סג"י.
[הגר"ק זצ"ל (חוט שני יו"ט פכ"ב עמי אות ב).
ועיי בתשובות והנהגות (ח"ה סי' קנג)].
ומח' זו קיימת אף לענין אכילה, אם צריכה כזית או אפילו בפחות מכן סג"י.
ומסתבר כדעה ראשונה.
[כן משמע מסתימת הפוסקים.
ועיי ברבבות אפרים (ח"א סס"י שג) בשם בעל האג"מ דצריך כזית בשר].

אכילת בשר בקר או בשר עוף

מצות שמחת יום טוב בבשר הוא בעיקר בבשר בקר.
[חו"י (סס"י קעח) ובעל האג"מ (רבבות אפרים ח"א סי' שט)].
ומ"מ גם בבשר עוף יש קצת מצוה.
[חו"י (שם) הביאו השבט הלוי (ח"ג סי' יח אות ב) והוס"ף שמנהג שלנו גסם ביו"ט אין מהדרין דוקא על בשר בהמה.
ועיי במהרש"ם (ח"ט סס"י פח)].

מאכלי חלב בשבועות

הנוהגים לאכול רק מאכלי חלב בסעודת ליל שבועות (ועייין בזה להלן), א"צ לחוש משום ביטול מצוה שמחת יו"ט, כי כן נהגו.
[לפי המבואר לעיל דאין מאכילת בשר משום מצוה חיובית אלא משום מצוה בעלמא, יש ליישב המנהג לאכול רק מאכלי חלב בסעודת יו"ט שבליל חג השבועות, כיון דאיכא טעם לדבר ואין משום ביטול עיקר חובת מצות שמחה שהרי שותים יין.
ועיי בדרכ"ת (סי' פט ס"ק יט)].

חיוב שמחה בחולו של מועד

בפסח וסוכות מצות שמחה והנהגת אף בימי חולו של מועד.
[עיי במ"ב (סי' תקכט ס"ק טו) ובביאור הלכה (מ"ש תקמב סעי' ב ד"ה עיי' פועל וסי' תקלט סעי' ד ד"ה ויוציא יותר) כדאיאת ברמב"ם (יו"ט פי"ו הי"ז).
ועיי בזה בשפ"א (יומא ג. על תוס' ד"ה פז"ר), בערול"ג (סוכה מ. ד"ה במתני) ובמנ"ח (מצוה תפד אות ד).
ועיי בתשובות והנהגות (ח"ה סי' קנג) שדעתו שהחובה היא דוקא בשאר דברים המשמחים אבל לא ביין שאינו נוהג אלא ביו"ט].

פ ע ו ר ת ה ח ג

מאכלי חלב

נוהגים לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות.
[רמ"א (סי' תצד סעי' ג).
ועיי"ש ובמ"ב (ס"ק יב) טעם הדבר, ועיי עוד בשמעתא עמיקתא גליון ט"ו].
ואוכלים אח"כ מאכל בשר.
[רמ"א (שם).
ויש שנהגו לעשות קידוש בבוקר אחרי התפלה ולאכול מאכלי חלב.
וכן נהג הגרשי"א זצ"ל (ישא יוסף ח"ג סי' קיט אות ב).
ועיי במ"ב (ס"ק יג) שכת' דגם נהגין בקצת מקומות לאכול דבש וחלב מפני התורה שנמשלה לדבש וחלב כמש"כ דבש וחלב תחת לשונך וגו', עיי"ג].
ויש שנהגו לאכול בסעודת הלילה רק מאכלי חלב.
[כן נהג הגרני"ק זצ"ל (ארחות רבינו ח"ב עמי' צח)].

בי להמים

יש נוהגים להביא עם המאכלי חלב ב' להמים על השלחן שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבין ביום הכבורים.
[רמ"א (שם).
ועיי במ"ב (ס"ק יד) טעם הדבר.
ועיי"ש (ס"ק טו) שנהגו לאפות לחם א' עם חמאה דאז בודאי יצטרך להביא לחם אחר לאכול עם בשר].

זהירות מהרהקות בין בשר לחלב

יש להיזהר בענין מאכלי בשר וחלב בכל מה שזוהרים בכל השנה כמבואר ביו"ט סי' פ"ח ופ"ט שלא יצא שכרם בהפסדם.
[מ"ב (שם ס"ק יז)].

שמחתה בין בשר לחלב

אכילת גבינה לאחר אכילת בשר

מי שאכל בשר אמי של חיה או עוף אסור לו לאכול אחריו גבינה, לדעת השו"ע (יו"ד רס"י פט) עד אחר שש שעות.
ולדעת הרמ"א (שם) מעיקר הדין מיד אחר סילוק השלחן רשאי לאכול גבינה, אלא שנוהגים להמתין שעה.
ויש מדקדקים להמתין ו' שעות, וכן המנהג להחמיר, והמקיל בזה עובר משום בל תטוש תורת אמן.
[נח"א (כלל מ' אות יג) וערה"ש (אות ז).
ואע"פ שבממרי"א (מגן אבות ענין ט ד"ה זו היא) כתב דבחדש שעות סג"י.
וכן דעת הגרשי"א זצ"ל (הכשרות פי"י הנה עו) אם עבר רוב השעה, מ"מ המנהג הפשוט כסתיתם הפוסקים דבעינן שש שעות שלמות.
ועיי בשמעתא עמיקתא גליון ק"ב, ועיי"ש לענין הנוהגים להמתין ג' שעות].

לעם בשר

אם לעם בשר ולא אכלו (כגון שלועס לצורך תינוק), לבן אשכנז יש להקל להמתין שעה.
[רע"א (פ"ט אות ב) ויד יהודה (וקצר ס"ק ג)].

טעם בלשון

אם טעם בשר או תבשיל בשרי בלשון ולא בלעו, א"צ להמתין, אלא די לו בקינוח הפה (והדין כן אף לבני ספרד).
[תהנות מהרש"ק (על הפנ"מ סי' פט מ"ז ס"ק א ד"ה ודע) וכה"ח (שם)].

אכל חתיכה קטנה

מי שאכל חתיכה קטנה מאוד מבשר (כמו שמצוי בין השיניים) א"צ להמתין שש שעות.
[כן יוצא מהר"ן (חולין ל: ברי"ף סד"ה אמר) הובא ברמ"א (סי' פט סעי' א).
וכן דעת הגר"מ הלברשטם זצ"ל (הכשרות פי"א הנה עח).
וכ"כ במגילת ספר (סי' פט אות ב).
והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון רי"ג].

מאכל שיש בו שאריות בשר

האוכל מאכל שיש בו שאריות קטנות מבשר או מרוטב של בשר, אינו חייב להמתין שש שעות, ומ"מ יקנה פיו.
והדבר מצוי כשמגשים מאכל פרווה כגון אורז עם כף שיש בה שאריות בשר.
ומ"מ יש להיזהר לכתחלה להשתמש באופנים אלו בכלי נקי.
[עיי במהרי"ט (יו"ד ח"ב סי' יח ד"ה ועל).
ועיי עוד בשמעתא עמיקתא גליון רי"ג].

שומן של בשר

שומן של בשר דינו כבשר עצמו.
[רמ"א (יו"ד שם סעי' ג)].

תבשיל של בשר

אכל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה.
וכן הדין אם בל לאכול לבניה ממח שחור תבשיל של בשר או בשר אחר תבשיל של גבינה, אבל בשאופן זה עליו ליטול ידיו.
[שו"ע (שם)].
וי"א שיש חובה ליטול ידיו אף כשאוכל תבשיל ממין השני.
[רמ"א (שם)].
וכי"ז מעיקר הדין אבל נהגו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר ללא המתנה כמו אחר בשר עצמו.
[ב"י (או"ח סי' קעג) ורמ"א (יו"ד שם)].
ואפ"י שתה מרק צלול של בשר או עוף אין לאכול אחריו גבינה.
[ברכ"י (שיו"ב שם אות כז-לא)].

לא מרגיש טעם בשר בתבשיל

אם טעם התבשיל ואין בו טעם בשר אינו צריך להמתין שש שעות אחריו.
[יד יהודה (סי' פט ארז) ס"ק ה ד"ה מיהו).
ועיי"ש שאע"פ שמחמיר טובא בטעימת ישראל מ"מ סומך לכתחילה לענין המתנה מבשר לחלב.
והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קל"ב].

תבשיל שיש בו אבקת מרק בשרי

יש להמתין שש שעות אחר אכילת תבשיל שיש בו אבקת מרק בשרית.
[עיי בט"ז (סי' צח ס"ק יא) דמלתא דעביד לטעמא בהתירא (בשר או חלב) בטל בס'.
ואי"כ ק"וי לענין המתנה דאם איכא סי' נגד האבקה בטלה היא ולא צריך להמתין אחריה ו' שעות.
אלא שהפנ"ג שם ביאר דהט"ז או"ל כהש"י (ס"ק כט) דס"ל דדבר דעביד לטעמא אינו בטל רק מדרבנן ובבליעת היתר לא גזר.
ולפ"יו לדעת הפרי"ח (ס"ק כה) דס"ל דדבר דעביד לטעמא אינו בטל מה"ת י"ל דאף טעם הדתירא אינו בטל.
ואי"כ ב"י"ז של להחמיר, ועוד י"ל דהט"ז יודה דעכ"פ חשיב תבשיל של בשר.
ועיי בפתי"ש (סי' פט ס"ק ז) ובשמעתא עמיקתא גליון קט"ט].

מאכל שטוגן בשמן שטיגנו בו בשר

מאכל שטוגן בשמן שטיגנו בו בשר (מצוי בחנויות "פלאפל" שמטגנים שם גם שניצלים), צריך להמתין אחריו ו' שעות שדינו כתבשיל של בשר, ויש מקילין בזה. [כן שמענו מא' מחשובי פוסקי זמננו. וכן פסק הגרשו"ז אולמן זצ"ל כי אינו חשיב ככה"ג תבשיל של בשר]. ואם אין במאכל טעם בשר, לכל הדעות א"צ להמתין שש שעות. [כניל בשם הדי יהודה לענין תבשיל שאין בו טעם בשר].

תבשיל שהתבשל במיר בשירי

תבשיל שאין בו בשר אלא שנתבשל בקדירה של בשר, מותר לאכול אחריו גבינה, ואין בזה מנהג להחמיר. [ומ"א (סי' פט סעי ג)]. ואפי' דבר חריץ שהתבשל בקדרה או נחתך בכלל בשרי בן יומו א"צ להמתין אחריו ו' שעות. [ח'י רע"א (עם של הש"י"ד ס"ק יט)]. ואפילו אם אכל בשר רשאי יאכל מיד בצל או שאר דברים חריפים שהתבשלו או נחתכו בכלי חולב. [נהגו לפני"ג (אוי"ח) שאצד א"א ס"ק ו] אם אכל בשר ממש אין לאכול אחריו צונן שנחתך בסכין חלבי. ועי' ביד יהודה (פיה"ח) (סי' ה) שכת' שבקדרה"ש אר' להקל. אולם דעת הגרשו"א זצ"ל (קשו"ע פפופר סי' י הגה י"ג) להקל בכל זה, ודעת הגר"ש ואונר זצ"ל (מבית לוי בב"ח עמי' לא דות ח והגה שם) שכן המנהג. ועי' במהרש"ם (דע"ת ססי' תצד)].

תבשיל שהתבשל במיר בשירי לא מקנה

י"א שאפי' אם נתבשל התבשיל בקדרה שלא הודחה יפה ויש בה קצת שאריות בשר א"צ להמתין שש שעות. [ב"ח (שם), ש"י"ד (סי' יט), פרי"ח (סי' יט), פת"ש (סי' ז) ויד יהודה (שם ארוך סי' ה) בדעת הש"י"ד]. וי"א שדוקא אם יש ששים לבטל השאריות הדין כן. [פת"ש (שם) בשם הבית לחם יהודה. וכן דעת הדי יהודה (שם)]. והעיקר כדעה ראשונה. [שכן רוב דעת גדולי הפוסקים. וכן פסק הערוה"ש (אות יג). וכן שמענו בשם הגר"ש אולמן זצ"ל].

מאכל פרווה שנאפה עם בשר (המתנה מחמת זיעה)

מאכל פרווה שנבלע בו טעם מחמת זיעת בשר (אדים בשריים), א"צ להמתין אחר אכילתו ו' שעות. [רב פעלים (אוי"ח ח"ב סי' נ' ד"ה והנה אע"פ) כיון שאין אלא הבל ואין טעם במאכל]. ועי"כ מאכל פרווה שהתבשל בתנור בשעה ששבשלו בו בשר (בבלי נפרד) א"צ להמתין אחריו. [כי לא מצוי זיעה בתנורים שלנו אלא הבל בעלמא ואין טעם בשר בתבשיל. ועוד שמבואר לעיל שמועיל טעימה לענין המתנה].

המתנה לאחר אכילת גבינה

המתנה בין אכילת מאכלי חלב לבשר

האוכל גבינה רשאי לאכול אחריה בשר מיד, אחר שיעיין בידיו שלא נדבק בהם מהגבינה ויקנה וידית פיו. [שו"ע (סי' פט סעי ג)]. ולענין גבינה קשה יעויין להלן.

קינור והדחה כיצר

קינור הוא שילעט פת ויקנה בה פיו יפה, וכן בכל דבר שירצה, חוץ מקמח, תמרים או ירקות, לפי שהם נדבקים בחניכים, ואח"כ ידיח פיו במים או ביין. [שו"ע (סי' פט סעי ג)]. ולענין סדר הקינוח וההדחה. י"א שאיזה מהם שירצה יקדים. [ש"י"ד (סי' ג) והערוה"ש (אות ט)], וי"א שכוון להקדים הקינוח. [שו"י"ב (אות ג)]. ונח' האחרונים אם צריך לבלוע המאכל שמנחו בו, י"א דאם לעס בפיו ופלט לא מיקרי קינוח עד שילבלעו. [פרי תואר (סי' ז) ופת"ש (סי' ה)]. וי"א דאין צריך לבלוע. [פמ"ג (ש"ד ס"ק יב), שו"י"ב (אות טז) ויד יהודה (קצר סי' יח)]. ולכתחלה יבלענו. [נצא"ח כל השיתות. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קי"ח שאם בולע ומאכל לצורך הקינוח מברך עליו כיון שנהגה].

קינור והדחה אחרי המתנה גלה

אחר שעה מאכילת הגבינה אין צריך קינוח והדחה. [ע"י ש"י"ד (סי' פט ס"ק ז) וחכ"א (כלל מא אות יג) וסד"ל שנהגנים להמתין שעה אחר אכילת בשר א"צ קינוח והדחה. ואף לט"ז (שם ס"ק ב) החולק עי"ז, י"ל דידה לענין אכילת בשר אחר גבינה, דדוקא בשר שהוא דבר קשה יש לחוש בו טפן].

המתנה בין מאכלי חלב למאכלי בשר (ע"פ חוה"מ)

י"א שע"פ הסוד יש להמתין בין אכילת גבינה לאכילת בשר. [ע"י בווהר (פ' משפטים דף קכה). דאין לאכול בשר בחלב דְאֶתְחַבֵּר כְּתָא (חא) פְּשָׁעֵיָא כְּתָא. או כשקדושת כְּתָא. י"א שש שעות. [פמ"ג (שם ש"ד סי' טז) וברכ"י (ש"י"ב ס' אות ו)]. ועי' בב"י (אוי"ח סי' קע ד"ה ע' מחמירין) דלפי זוהר יש להמתין ו' שעות אפילו כלשהו אלא כפרי"ח (סי' טו)]. וי"א שעה. [ש"י"ד (סי' טז), פרי"ח (ש"ד סי' פט ס"ק ג) וגר"א (על סי' ג)]. וי"א שאם מברך ברכה אחרונה ביניהם א"צ להמתין. [פלתי (סי' ג)]. וי"א שהמנהג להמתין חצי שעה. [הגר"ש ואונר זצ"ל (מבית לוי יו"ד עמי' לו אות טו והבהג)]. וכי"כ בתשובות והנהגות (ח"ב סי' שצ ד"ה ובוהי"ח) והוסף דיש נוהגים להמתין חצי שעה אף אחרי חתיית הבל. [יש נוהגים להקל בזה, ומיד אחר קינוח והדחה אוכלים בשר (אף ללא ברכה אחרונה). [מ"ב (סי' תצד ס"ק טז)].

אכילת בשר אר אכילת גבינה קשה

י"א שיש להמתין ו' שעות אחר גבינה קשה אפי' לאכילת בשר עוף. וכן מנהג בני אשכנז. [ומ"א (סי' פט סעי ג)].

אחר אכילת גבינה צהובה המצויה בזמנינו

י"א שגבינה צהובה של זמנינו אין לה דין גבינה קשה של זמננו וא"צ להמתין ו' שעות. [חו"א (מעשה איש ח"ב עמי' כב) והגר"ח זצ"ל (דולה ומסקנה עמ' רנט). וכן נקט בעל האג"מ] (משנה הלכות חט"ז סי' ט), וכן הורה הגרשו"א זצ"ל (קשו"ע פפופר עמ' קלט) אלא דעיי"ש שלעצמו נהג להחמיר. וכן דעת הגר"א קוטלר זצ"ל (קשו"ע פפופר עמ' קלח ומאור השבת ח"ג עמ' תכח)]. ויש מי אומר שיש להמתין ו' שעות משום שכבר נהגו העם להחמיר בזה. [הגרשו"א בזה. [הגרשו"א זצ"ל (קשו"ע פפופר ביאורים עמ' קלט). וכן שמענו מא' ממקורביו של הגרשו"א זצ"ל. ועי' בקובץ תשובות (ח"א סי' ט ח אות ג) ובתשובות והנהגות (אות סי' ששה). ודעת הגר"צ אבא שאול זצ"ל (ספר הכשרות פ"י הגה קכב) דמנהג בני ספרד להמתין שעה א'. ודעת השבט הלוי (ח"ב סי' הל) שדרכו להחמיר בזה, כי היום הכל נמכר בחנות ויש כל מיני גבינות אלה שהם פחות מו' חדשים ואלה שהם יותר מו' חדשים ואין ידוע מי הם, ע"כ עלינו להחמיר בכל גבינה קשה, ע"כ]. וכל א' ינהג כמנהגו. [ועי' מש"כ בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון צ"ז].

שאר דיני המתנה

ישן שינת קבע אחר אכילת בשר

יש מי שאומר שאם אחר אכילת בשר ישן שינת קבע, השינה ממעטת זמן המתנה בין שעה לשעתיים. [דעת קדושים (בוטשאטש סי' פט על סעי ג)]. ויש מי שמיקל בזה לאחר אכילת בשר עוף. [הגרשו"א זצ"ל (נשא יוסף ח"ב סי' קט אות ו). וכת' הגר"ח זצ"ל (נשא יוסף שם) שלפי דעה זו ניתן להקל גם לענין אכילת בשר לאחר גבינה (לנוהגים להמתין אחריה)]. ולמעשה המנהג להמתין ו' שעות בכל אופן. [הגר"ש ואונר זצ"ל (מבית לוי יו"ד הל' ב"ח עמי' לד) והגר"ח זצ"ל (דולה ומשקה מעמי' רנז)].

מסתפק אם עברו שש שעות

מי שמסתפק אם עברו שש שעות מאז שאכל בשר, רשאי לאכול גבינה. ומי"מ אסור להיכנס בספק לכתחלה. ויש להזהר בדבר. [ע"י בדרכ"ת (סי' פט ס"ק ה). והוכחנו בס"ד כדבריו בשמעתא עמיקתא גליון אף שלישית החולקים על הגדמירי שהביא שם].

התחיל לאכול גבינה תוך שש שעות מאכילת בשר

יש מי שאומר שמי שאכל בשר וטעה והתחיל לאכול גבינה בתוך ו' שעות רשאי לגמור אכילתו. [דעת קדושים (סי' פט אות ב). וכן פסק הכה"ח (שם אות ח)]. ואין נוהגים להקל בזה. [הגר"מ הברטסאם זצ"ל (הכשרות פ"י הגה קד). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ק"ב].

טעימה מאכל חלבי, תוך שש שעות מאכילת בשר

יש אומרים שמתור (אחר קינוח והדחה) לטעום בפיו אם אינו בולעו, מאכל חלבי תוך שש שעות מאכילת בשר. [הגר"ש אולמן זצ"ל אפילו אליבא דהשו"ע הנ"ל, כיון דטעימה לא אסור לענין ויש ונראה דאין להקל בזה אלא לאחר המתנת זמן. [וכנין מה שמצינו ברי"א (סי' פט אות ג) לענין הלועט בשר]. ואם טועם בלשון יש להקל בכל אופן. [הגרשו"א זצ"ל (אבני יספה ח"ה סי' קא ואשרי האיש יו"ד פ"ה אות כג). והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קצ"ז].

כירך על מאכל חלבי תוך שש שעות

מי ששכח ובירך על גבינה אחר אכילת בשר, י"א שאין לו לטעום מהמאכל אף כשכוונתו להניצל מברכה לבטלה. [עי' בשבט הלוי (ח"א סי' רה)]. וי"א שאם כבר חלף שעה א' מתום אכילת בשר יש להקל לטעום מעט עי"מ להניצל מאיסור ברכה לבטלה, ומי"מ ירחוף פיו לפני הטעימה. [תשובות והנהגות (ח"ב סי' פטט)]. וכן מסתבר. [ועי' בדרכ"ת (שם ס"ק כא) ובכה"ח (יו"ד שם אות ו). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון כ"א].

שימוש בסוכר שיש בו טיפות חלב

מותר להשתמש בסוכר שנשפך בו מעט חלב, להכנת משקה פרווה, בתוך המתנת שש שעות מאכילת בשר. [דלא שידך כבה"ג משום אין מבטלין איסור לכתחלה. וכן א"ל הגרמי"ש קליין שליט"א]. אמנם יש להזהר מהלחשתמש בו עם בשר. [ובמקם שהסוכר עומד לשימוש עם בשר ועם חלב יש להזהר ליחד כלי עם סוכר לשימוש עם בשר וכלי שכלול לשימוש עם חלב בלא יבוא לידי תקלה, וכענין זה מצינו ברי"א (סי' פח סעי ג) לענין מלח. והארכנו בשמעתא עמיקתא גליון קס"ח].

יולדות ומניקות

יולדות ומניקות, רשאיות לשתות חלב או לאכול גבינה מנת לחזק בריאותם (והמניקות אף עי"מ להרבות חלבם), אחר המתנת שעה מסוף אכילת בשר. ועליהן לברך ברכה אחרונה אחר אכילת הבשר ולעשות קינוח והדחה (דהיינו לאכול דבר מה חוץ מקמח, תמרים וירקות, ולשתות משקה כלשהו). ויולדות שא"א להן בקל לקנח מיהם דינן כמבואר להלן לענין חולים שבאב"י. [ע"י כהכ"א (כלל מ סוף אות יג), בשבט הלוי (ח"יב רסי' לב) ובחוט שני (ח"ד עמי' רנא) בשם הגרנ"י זצ"ל]. ורשאיות לאכול ללא התרת נדרים כי דעתם לחזור למנהגם. [כדמוכה מסתימת החכ"א הנ"ל שהתיר ללא התרה, אע"פ שבחי"א (כלל קצו אות ח) פסק כהש"ד דבמקום חולי אף שדעתו לחזור למנהג צריך התרה. ועי' עוד בכל זה בשמעתא עמיקתא גליון רנ"ח].

חולים שאין בהם סכנה

חולים שאין בהם סכנה הריכים לאכול מאכלי חלב לצורך רפואתם, א"צ להמתין כלל אחר אכילת בשר, ויעשו קינוח והדחה וברכה אחרונה לפני אכילת מאכלים אלו. ומי"מ אם בידם להמתין שעה, לכתחלה יעשו כן. [כהכ"א (כלל מ סוף אות יג), בן איש חי (שנה ב שלח לך אות יא) ושבת הלוי (שם)]. ואם א"א להם אכול לקנח פיהם, כיון שעבר שעה מספיק הדחה בלבד. וכמוכ"א אם אין בידם לברך ברכה אחרונה ל' בסילוק השולחן (והיינו מעשה שנראה שמסלק עצמו מסעודה ראשונה). [דרכ"ת (ס"ק טו-טז)]. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון רנ"ח]. ורשאיות לאכול ללא התרת נדרים כי דעתם לחזור למנהגם. [ע"י המקורות לעיל בענין יולדות].

קטנים

קטנים מסור למלא להם שלש שנים, מותרים באכילת מאכלי חלב אחר בשר. מכאן והילך, אם הם בריאים ואינם זקוקים ביותר למאכלי חלב, יש לחנכם להמתין בין אכילת בשר לגבינה. וימתינו שעה אחת. ומגיל ט' שנים יש להוסיף ולחנכם להרחיק בין בשר לחלב (סעודה לסעודה (של הקטן), ועכ"פ מגיל קרוב לבר מצוה יש לו להמתין ו' שעות. [הגרנ"י זצ"ל (חוט שני ח"ד פמ"ה עמי' טט)]. ודעת הגר"י קמניצקי זצ"ל (אמת לעיבק על יו"ד סי' פט) שעד ג' שנים ודאי א"צ להמתין כלל ואף לאחר גיל זה עד כנייל שש שנים הוא חומרת יתירה. ועי' בשבט הלוי (ח"ד סי' פד). והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון פ"ז].

מראית העין

אכילת מאכל תמתי הנראה כבשר בסעודה חלבית

מותר לאכול ואף לבשל בשר סויה עם חלב, וכן לשתותו תוך סעודה בשרית (או עם בשר), כי בזמנינו הדבר מפורסם שיש מאכלים הנראים כבשר או חלב והם אינם אלא סתמיים. ועל כן מותר לשתות קפה עם חלב פרווה בתוך סעודה בשרית. ומי"מ המהדר יניח קופסת המוצר הסתמי כהיכר במקום גלוי. [ע"י בחשב האפוד (ח"א סי' כ). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ר"ו].

לחם שאכלו בסעודה חלבית/בשרית

לחם שננגע בבשר, אכילתו עם גבינה

לחם שנגע בבשר, אסור לאוכלו עם גבינה. וכן אם נגע בגבינה, אסור לאוכלו עם בשר. [נשו"ע (סי' א סעי ג)]. ועל כן יש להזהר שלא יגע הלחם לא בבשר ולא בגבינה כי חוששין אולי ישכח להטריח ויאכלנו עם המין השני. [ש"י"ד (סי' ז)]. ומי"מ אם מייחד הלחם לאכול רק עם בשר או חלב, אין הלחם נאסר, כי באופן זה לא חוששים שאולי ישכח ויאכלנו עם המין השני. ועל כן מותר למרוח לכתחלה על הלחם ממרח חלבי וכדומה. [נערוגת הבשם (רס"י צא) חובא בדרכ"ת (סי' א סס"ק יב). והנה מבואר בש"ך הנ"ל דמועיל הדחה ללחם. אולם כבהנ"י (הגה"ט אותיות ב ג) תמה על הש"י"ד ונקט דלא מועיל הדחה כבה"י. והבאו הפת"י (שם). וכן פסק בערוה"ש (אות ח). מיהו הפת"י (סי' ד) דחה דברי כהנ"י וסיים דמי"מ נראה דבלחם יש חילוק, דאם נגע בלחם שלם או בפרוס בלחם בין במקום הקשה סגי בהדחה, אבל אם נגע מצד פנימי במקום הרך בעי' גרידה (שהוא פחות מקליפה כמ"ש הש"י"ד סי' צ"ו ס"ק כ"א), ע"כ. וכי"כ ביד יהודה (פח"א ס"ק ט) דבעי גרידה. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

הבשר או הכהינה יבשים

י"א שאין איסור לאכול לחם עם המין השני אלא כשנגע בבשר או גבינה לחים, אבל אם הם יבשים, מותר לאכול עם מין השני. [ש"י"ד (סי' א וד), פרי"ח (סי' ד), פלתי (סי' ג) וחכ"א (מב, ח)].

לחם שאכלו ממנו בסעודה בשרית או חלבית

לחם שאכלו ממנו בסעודה בשרית, אין לאוכלו עם גבינה (או להיפך). [נשו"ע (סי' פט סעי ד). ומשמע שהלחם נאסר אפילו כשאינו רואה עליו שאריות בשר וכי"ב. ואפשר דחששו חז"ל שמו בלע טעם מבשר רותח וכדו' ולא אדעיתיה]. וכל זה לענין החתיכה שחתכו מהכיכר ואכלו בה המאכל, אבל הלחם הנשאר בצד אינו נאסר. [אג"מ (יו"ד ח"א סי' לח)].

מאכלים שאכלו מהם בסעודה בשרית או חלבית

שאר מאכלים שאכלו מהם בסעודה בשרית (כגון סלטים וכדו'), מעיקר הדין מותר לאוכלם במין המין השני אם נזהר לקחת מהם עם סכוי"ם נקי, אבל בלא"ה אין לאוכלם עם המין השני. [בדי השלחן (סי' פט ס"ק צט). ומי"מ כל זה בסתמא, אבל היכן שידוע שהשאריות התבטלו בס', המאכלים מותרים באכילה במין השני. אלא שאין לעשות כן לכתחלה כשדעתו לאוכלם במין השני. אמנם לענין לחם שנאכל עם בשר (או גבינה) משמע מהפוסקים שהוא אסור עם מין השני בכל גוונא].

חיומו להם על מכסה סיר רותח

מותר לתת חלה על מכסה של סיר בשרי רותח אע"פ שהחלה בולעת דרך המכסה מטעם הבשר (אם המקום גנוב בולע רק כדי קליפה, ואם המקום רטוב כדי נטילה כמבואר במי"ב סי' תנ"א ס"ק קי"א), ואין בזה משום לחם שנילוש בשומן או חלב שהפת נאסר כמבואר להלן. [נעד כאן לא חששו חז"ל אלא אם נתן חלב או שומן בשר ביישעת לשה"י, אבל לאחר שנאפה אין הלחם נאסר. וכן משמב בסי' צ"א דבהכ"ה הלחם לא נאסר. וכן פסק הגר"ח זצ"ל (שאלת רב עמ' צג). ודלא כבדי השלחן (סי' צא סעי א) שכת' לאסור בזה]. ומי"מ אם רצונו לאוכלה עם גבינה, עליו להוציא את המקום שבלע מטעם הבשר. וכי"ז לכתח', אבל בדיעבד אם כבר עירב החלה עם גבינה, אם יש הפסד בדבר רשאי לאוכלה. [עי' ברי"א (רסי' צה) דני"ט בר גיט דביעבד שרי. ואע"פ שהלחם בולע בשעת ביטול דעת רוב הפוסקים דאמרינן אף כבה"ג גי"ט בר גיט' ועי"כ בדיעבד אין לאסור. והארכנו בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ה]. ואם טעם מקום הקליפה או הנטילה בזה בו טעם בשר לפי השוברים שמועיל טעימת ישראל מותר לאוכלו כולו עם המין השני, ע"י להלן בטעימת גי"ט בר גי"ט].

המכסה מזוכיכת

אם הניח החלה על מכסה מזוכיכת (או פיירעקס) נקי מותר לאוכלה כולה עם המין השני. [דיעוינין בשו"ע (סי' תנא סעי' כו) דכלי זכוכית אינו בולע. ואף לרמ"א המחמיר שם וס"ל שבולע ואין לו הכשר, מי"מ כבר הביא בפמ"י (שם מ"ז ד"ה אעתיק וסי' קה מ"ז ס"ק א) ודאי רואם יש] וכדונתו להחמיר דוקא לענין חפץ. ובב"ד דקיל כני"ל ניתן לסמוך עי"ז. ועי' עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

נותן נייר כפף על המכסה

יש לתת עצה כדי שהחלותו ישארו בחזקת פרווה (אף כשמניחה על מכסה שאינו מזוכיכת), ע"י נקיון המכסה משאריות בשר (או גבינה) והפסקה בין הלחם לסיר באייר בנייר אלומיניום (באופן זה הוי מכלל ככלי שמעיקר הדין לא יוצא ללא רוטב). [ע"י בגליון קל"ג. אולם נייר אפיפה שמענו מהגרשו"ז אולמן זצ"ל והגרמי"ש קליין שליט"א דלא מהני לזה כי אין דינו ככלי מחמת שסופג].

עיסה חלבית

לחם, **עוגות ועוגיות**, **מעיסה חלבית**

אין לשון עיסה בחלב, ואם לש כל הפת אסורה, כי חששו חז"ל שמה יאכלנה עם בשר. וכן אסור ללוש עיסה בשומן בשר שמה יאכלנה עם גבינה. [שו"ע (סי צז)].

כשעושה סימן

אם עושה בה סימן או צורה שונה אין איסור. [שו"ע (סי צז) ורמ"א (שם)].

לעשות הסימן לאחר אפייה

י"א שמועיל לאפות ע"ימ לעשות סימן לאחר אפיה. [ג' מהרש"א (סי צז אות ב) ודת אש (ססי יב), וכן ר"ל החמודי דניאל (סוף תערובות סי יח) ונאשר בצי"ע. ובאבן ישראל (ח"ט סי סז) נקט להקל וכתב כן אף בדעת החו"ד (באורים ס"ק ג' וחי' ס"ק ח). ולכתחלה אין להקל בזה, אלא יעשנו דוקא לפני האפיה. [כי כן הוא הפשט הפשוט בדברי הפלתי (ססי"ק א), החו"ד (שם) והחכ"א (כלל נ אות ה). ומ"מ בדיעבד יש מקום להקל. וכן דעת הגר"מ להברשטאם וצ"ל (השכרות עמי' רסז הנה לג). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קס"ד].

כשעושה כמות קטנה

אם עושה כמות קטנה מהעיסה, מותר ללוש בחלב או שומן. [שו"ע (סי צז) ורמ"א (שם)]. ולדעת השו"ע (סי צז) כמות קטנה פירושו "כדי אכילה בבת אחת". [וכ"כ הפמ"ג (ש"ד ס"ק א) אליבא דהמחבר. וכ"כ בבחי' אות ז', ועיי"ש באות ח' דנאכל בבת אחת היינו לכל אחד ואחד מבני הבית]. ולדעת הרמ"א (שם) שכל שהוא לצורך אותו היום הוא בכלל מועט. [וכ"כ הפמ"ג (שם) והחו"ד (ביאורים ס"ק ב). ועי' בערה"ש (אות ד) שכתב שאכילת יום א' שחור מעט לעת הוי דבר מועט. ועי' בבבא החכמה (ח"ו סי' פד) שרק מותר ליום א' ולא ליומיים. וכ"כ בדרכי"ת (ס"ק לג)].

עשה כמות קטנה ונותר

אם עשה כמות קטנה, ונותר, יעשה בו סימן ומותר באכילה. [עני' בלבו"ש (ס"ק קלח) המובא בפתי"ש (ס"ק ב) שמוכח דבכ"ה"ג הפת חוזר ונאסר. אלא די"ל דמ"מ כיון שנאפה בהיתר מהני לעשות היכר אחר האפיה אפי' לכתחלה. וכן העירוני שמבואר בחו"ד (ס"ק א), עיי"ש. ועי' בדרכי"ת שהביא מפקפקים על הלבו"ש].

עיסה מתוקה

עיסה ממולאת במיני מתיקה וכדומה שאין דרך לאכלה עם בשר או גבינה, מותר ללוש אותה עם חלב או שומן. ולפי זה עוגות, סופגניות ודומיהם שלשים אותם בחלב וכדו', אין לחוש בהם, שאין דרך לאוכלם עם בשר. [מהרי"ט (ו"ד ח"ב סי' יח ד"ה ועל הגולסקאות), פרי"ח (ססי"ק א), חכ"א (שם אות ג), פתי"ש (ס"ק ב) וכה"ח (אות ט)]. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קס"ד].

בישול בכלים בשריים לצורך סעודה חלבית

בישול מאכל פרווה בכלים בשריים ע"מ לאוכלו עם גבינה

אסור לבשל מאכל פרווה בכלי בשרי בן יומו (אע"פ שהוא נקי), על מנת לאוכלו עם גבינה (או להיפך). [שו"ע ורמ"א (סי' צה סעי' א-ב) וכ"כ הש"ך (ס"ק ד) דאף להשו"ע אינו מותר אלא אם כבר בישל, אבל לבשל ע"ימ לערבב אסור. וכן נקטו הפרי"ח (ס"ק א), הזב"צ (ס"ק ב) והכה"ח (אות א)].

מאכל שהתבשל בכלי בשרי, לערבו לכתחלה עם גבינה

מאכל שהתבשל בסיר בשרי אפי', יומו, לדעת השו"ע (סי' צה סעי' א) מותר לערבב אפי' לכתחלה עם גבינה. אולם לדעת הרמ"א (סעי' ב) אסור לערבבו לכתחלה, אלא שאם כבר התערבב בדיעבד המאכל מותר. והדן כן אף אם המאכל נצלה בכלי בשרי. [פרי"ח (ס"ק ה), פמ"ג (מ"ז ס"ק ב), חכ"א (מת), א), ערוה"ש (אות יב) וכה"ח (אות כב). וכן משמע מהשעה"צ (סי' תמו אות פא). דלא כהש"ך (סי' צה ס"ק ד), החו"ד (ח"ו ס"ק ה) והפתי"ש (ס"ק ב) דס"ל שאם נצלה נאסר בדיעבד. ומ"מ כתי החזו"א (או"ח סי' קיט ס"ק יג) דדוקא כשבלעה הקדרה גם הטעם בשר ללא אמצעות מים, חשיב נצלה].

אין טעם בשרי או חלבי בתבשיל

יש אומרים שאף אם טועם המאכל ולא מרגיש בו טעם בשר או חלב, אין להקל על סמך זה לערבב לכתחלה עם המין השני (לממזגים לעיל), שכיון שטעימה בזה"ז תלויה במח' אין להקל אלא בדוחק גדול או בצירוף כמה ספיקות. [הגר"ח"ח והגר"ני"ז וצ"ל (הבית בכשרותו עמי' כז הנה קיד)]. וי"א שאפשר לסמוך באופן זה לכתחלה על טעימת ישראל. [הגר"ח"פ שיינברג וצ"ל (ספר חוקי דעת). וכן שמענו בשם הגרמ"ש קליין שליט"א]. ולמעשה נראה שיש להחמיר כדעה הראשונה. [והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קל"ב].

כלי אינו בן יומו

לבני אשכנז אף בכלי שאינו בן יומו אין לבשל ע"ימ לאכול עם המין השני, ומ"מ אם כבר בישל מותר לכתחלה לאוכלו עם בשר. [נחכ"א (שם אות ב), וכן משמע קצת מהרמ"א (שם). וכן פסק הגרש"א (ש"ב שבו"י ח"ב עמי' רה). ובתשובות והנהגות (ח"א סי' תלד) כתי' דראוי לזהר בזה, ובמקום הדחק יכול לסמוך להתיר לכתח. ועי' במנח"י (ח"י סי' עז אות א). ולבני ספרד, מותר לבשל אף לכתחלה בכללי שאינו בן יומו ע"ימ לערבב המאכל במין השני. [כה"ח (סי' צה אות ב) בשם בית דוד (ו"ד סי' מב)].

עשה במזיד (לממזרים לעיל)

אם עבר במזיד ובישל בכלי חובל על דעת לאכול המאכל עם בשר, לא קנסין ליה (ולבני ספרד מותר לערבב עם מין השני ולבני אשכנז הדין כן בכלי אינו בן יומו), כיון שמה שאוסרים נ"ט בר נ"ט לכתחלה, אינו אלא הרחקה דרבנן בעלמא. [פרי"ח (אות א). פלתי (ס"ק א), פמ"ג (סי' צה מ"ז ס"ק ד), די יהודה (ס"ק יב) וכה"ח (אות ה). דלא כהמנחת כהן (ח"א פ"יב דף ע"ז ע"ד) שכתי דאף להשו"ע קנסין ליה ואסור לערבבו. ועי' בדרכי"ת (ס"ק טז)].

חלץ מהאשנים שחבששליש עזורים דעתה לאכול עם גבינה

המבשל בכלי חלבי (לבני ספרד אפילו הוא בן יומו ולבני אשכנז באינו בן יומו), וכוונתו בשעת הבישול לבשל התבשיל אף לצורך אנשים שרוצים לערבבו בבשר, הולכים אחר רוב אנשים שמבשלים עזורים (אחר "עיקר הכוונה"). וכן כשמבשל עבור עצמו ובני ביתו אזלינן בתר הרוב, ואם רובם אין כוונתם לערבב במין השני שוב מותר לבשל אף עבור מי שכוונתו לערבב במין השני [אולם במקום שמבשל עבורו ועבור חבירו או בן זוגו, כיון שאין רוב דנים אותו כלכתחלה ואסור לעשות כן]. [כן מבואר במהרל"ב"ח (סי' קכא ד"ה אמנם האוסר וסד"ה אמנם לקנות) המובא בש"ך (סי' קיט ס"ק כ). והארכנו בזה בס"ד בגליון ק"ס].

מבשל כמות גדולה והלך ממנה דעתו לערבב במין השני
במקום שמבשל כמות גדולה והרוב מתבשל ע"ימ לערבב בפרווה או במין הכלי, אע"פ שיש מיעוט שודאי יערבנו במין השני, מותר (כי הולכים אחר עיקר הכוונה). [כן מבואר במהרל"ב"ח (שם) המובא בש"ך (שם). והארכנו בזה בס"ד בגליון ק"ס].

אם אשכנז לבשל עבור בן ספרד שדעתו לערב המאכל במין חלבי
מותר לבני אשכנז לבשל עבור בני ספרד בכלי חלבי (או בשרי) שאינו בן יומו אפי' שידוע לו שכוונתם לערב התבשיל במין השני (ואין בזה משום נ"ט בר נ"ט לכתחלה). [כן יוצא מהמהרל"ב"ח (שם) המובא בש"ך (שם). והארכנו בזה בס"ד בגליון ק"ס].

מאכל פרווה שהתבשל בסיר בשרי, לחממו בסיר חלבי
אע"פ שלא עושים יום בר נ"ט לכתחלה כמבואר לעיל, מ"מ מאכל פרווה שהתבשל בסיר בשרי (נקי) אפילו בן יומו, מותר לחממו לאחר מכן בכלי חלבי (נקי) אפילו בן יומו (או איכפא). [עני' בש"ך (סי' צד ס"ק"ט טו) שכתב דאף לאוסרים בנתבשלו מותר להשתמש בכליהם. ועי' בפמ"ג (סי' צה מ"ז ס"ק ה). ועי' בדרישה (ססי"ק א), בב"ח ובפרי"ח (שם) דאף לכתחלה מותר לבשל בסיר בשרי ע"ימ לחמם התבשיל בשעת הצורך בסיר חלבי (או איכפא). והארכנו בשמעתא עמיקתא גליון רס"ד].

שימוש בתנור לבשר וחלב

מי שאין בידו לרכוש תנור לבשר ולחלב לצאת מכל חשש מכשול, רשאי לבשל מאכל בשרי אחר תבשיל חלבי (או איכפא) לאחר ניקוי וליבון קל (ולכתחלה יש להדליק לצורך זה הגריל, כי גוף החימום שלו גלוי). [הגרש"א וצ"ל (אשרי האיש יו"ד פ"ה אות כח). ועי' במנח"י (ח"ה סי' כ) ובתשובות והנהגות (ח"א סי' תל). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון קל"ג].

אפיית הלוח בתנור חלבי בן יומו

מותר לאפות חלות או שאר דברים ב"שים (שאין בהם משום זיעה) בתנור חלבי בן יומו, אפילו על מנת לאוכלם בבשר (או איכפא), אף ללא הכשרת התנור (וישתמש לצורך זה בתבנית חד פעמית או יפריד בין העיסות לתבנית בנייר אלומיניום). [דהרי יש בזה רק משום נ"ט בר נ"ט דקיל, ואין חשש לזיעה. ויש בזה עוד צדדים ואמ"ל. וכן שמענו בשם הגרש"א וצ"ל. ועי' מש"כ בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קל"ג].

שימוש במקורגול לבשר וחלב

יש מי שאומר שמותר להשתמש במקורגול לחלבי ולבשרי או מדקדק לכסות התבשיל. ודי שיכסה תמיד אחד מהם או הבשרי או החלבי. [הגר"צ אבא שאול וצ"ל (בדרשת וחקרת ח"ב יו"ד סי' ד אות ב)]. ויש אומרים שאין נכון לעשות כן לפי שעלול ביותר שלא יהא התבשיל מכוסה כראוי. [הגרש"א וצ"ל (הליכ"ש פסח פ"ו הנה 44) והגרש"א וצ"ל (שם פ"ה סוף אות ג). וכן הוא במבית לוי (ח"ו עמ' כה, ח"ג עמ' כב אות ט). דעת הגרש"א וצ"ל (שם)]. וכל זה בשימוש תדיר כגון בבית, אבל באקראי כגון הנמצא במקום ציבורי שיש חשש שהתנור נטרף (כגון בית חולים וכדו'), יכול לסמוך לכסות (ויכסה התבשיל מכל צדדי, ואם התנור אינו נקי יקפיד לכסות התבשיל בב' כיסויים). [והארכנו בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ב].

כיריים (הצובות העומדות על הוג)

מותר להשתמש בכיריים לבשר וחלב אם משתמשים בהם על ידי הפסק כלי (כלומר ששניהם האוכל בכלי ולא על הצובנה). [מ"ב (סי' תנא ס"ק לד) משום שני טעמים, א' מה שנפשך מיד נשרף, ב' הבלוע בהם לא יוצא כי הוי מכלי לכלי ללא רוטב. ועי' באג"מ (ו"ד ח"א סי' נט). וכן פסק באור לציון (ח"ג פ"י אות ג). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קלי"ג באורך].

כיריים השמליות (קרמיות)

כיריים השמליות שזכויות קבועה עליהן (קרמיות), יש מקום להקל להשתמש בהן לבשר ולחלב עכ"פ ע"י הפסק כלי (אם אין במשטח שאריות של בשר או חלב בעין). [כי אינו דומה לאינדוקציה דלהלן כי בכיריים אלו המשטח מתחמם ושורף הבעין. ומ"מ כיון שמנחים הסירים ממש על המשטח יש לחוש לשאריות בשר בעין וכדו' וע"כ ראוי להחמיר לייחד א' לבשר וא' לחלב].

אינדוקציה

כיריים אפילו במקום שיש חשש שהשתמשו בהם בדברים אסורים, אין צריכות הכשר, (וכל שכן המעברים שאין צריכין הכשר), ודי להם בניקוי יסודי אם לא מניחים עליהם אוכל באופן ישיר אלא על ידי הפסק כלי. [כמבואר במ"ב (סי' תנא ס"ק לד) ובאג"מ (ו"ד ח"א סי' נט). וכן פסק באור לציון (ח"ג פ"י אות ג)]. וכן הדין בכיריים חשמליות (קרמיות או אינדוקציה) ויקפיד שהמשטח יהיה נקי בכל שימוש. [ועי' מש"כ בזה בס"ד בזה בבליונות שי"מ ושמ"ד בזה, ואע"פ שהתם החמורנו שאני הכא דאכסנאי הוא וע"כ יש להקל טפי כי אינו אלא שימוש ארעי. ועי' עוד בדרכי"ת (סי' צב ס"ק קפ), בתשובות והנהגות (ח"ב סי' שפז) ובארוחת רבינו (ח"ג עמ' עח אות לו). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קלי"ג באורך].

פלטה השמלית

לכתחלה אין להשתמש עם פלטה חשמלית לחמם מאכלים של בשר וחלב. ומ"מ באופן אקראי יש להתיר אחר ניקוי המשטח וכיסוי בנייר אלומיניום עבה (ע"מ שלא יקרע בקלות). [הנה במ"ב המובא לעיל מבואר ב' טעמים להתיר שימוש בכיריים לבשר וחלב, ובזה טעם הראשון פעמים שאינו קיים כי כשנשפך מאכל ד"כ לא נשרף כי אין חומר רב. ומ"מ אם מנקה אותה ומכסה אותה ע"י נייר אלומיניום שרי וכן אם מכשירה ע"י הדלקתה עד שתחממת היטב גם אין לחוש].

ניצוק

עירוי על חלב או בשר ממיחם העומד לשימוש פרווה

מעיקר הדין מותר לשפוך מים רותחים ממיחם או קומקום העומד לשימוש פרווה על בשר או חלב, אפי' עומדים ע"ג האש. [כי הזיעה העולה אינה יס"ד, דסתמא דמילתא זיעה שיוצאת מחוץ לפגמות הלוי אינה יד"ס כמבואר בפמ"ג (סי' צד מ"ז ס"ק א' ד"ה דע שמח). ומשום ניצוק חיבור אין לחוש כיון דהוי התיקא. וכן פסק הגרש"א וצ"ל (מאור השבת ח"ב מכתב כה, ד). ובדרך זה פסק הגרש"א וצ"ל (שבות יצחק בדיני שהיה פ"יז אות ה). והארכנו בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קע"ו].

מוצאי החג

הבדלה

מוצאי יום טוב מבדילים על הכוס. [שו"ע (סי' תצא סעי' א)]. ולא מברכים לא על הבשמים ולא על החר, אפילו חל יו"ט במוצ"ש. [שו"ע (שם) ומ"ב (ס"ק ג), עיי"ש הטעם לדבר].

אסרו חג

נוהגים להרבות קצת באכילה ושתיה ביום שאחר החג והוא "אסרו חג". [רמ"א (סי' תכט סעי' ב). ועי' בתורה לשמה (סי' קמ)].

להתענות במוצאי חג השבועות

אסור להתענות במוצאי חג השבועות. [שו"ע (סי' תצד סעי' ג). ועי' במ"ב (ס"ק ה) טעם הדבר]. ולא מתענים תענית יארצייט". [גר"ז (סי' תכט אות יז)]. וכן חתן וכלה ביום חופתם אינם מתענים. [מ"ב (סי' תקעג ס"ק ז)]. ולסוברים בסמוך שלא נופלים על פניהם עד י"ג סיון, י"א שאף אין מתענים בהם ואפילו חתן וכלה ביום חופתם, וי"א שחתן וכלה מתענים. [עני' במ"ב (סי' תקעג ס"ק ז)]. ולמעשה המנהג להתענות. [א"יא מבוטשאטש (שם ד"ה בהגה"ה). וכן דעת הגרש"א וצ"ל (אשרי האיש ח"ג פס"ה אות לא)].

אמירת תחנון

אין אומרים תחנון עד ת' בסיון, דהיינו שאחר אסרו חג. [רמ"א (סי' תצד סעי' ג). ויש מקומות שנוהגים שלא לפולל כל ההשעה מ"מם שבעות פאפני שהקרבות של חג השבועות היה להם תשלומין כל ז'. [מ"ב (סי' קלא ס"ק לז)]. וכן מנהג אר"י שלא לומר תחנון עד יום י"ג סיון. [לוח אר"י לגרמ"ט (ריש חודש סיון). וכן דעת הגרש"א וצ"ל (הליכ"ש שבועות פ"יב אות טו והנה כה) שבי"ג צריך לומר (אף בחיול) אע"פ שהוא יום ששיר אחרי יו"ט שני בחיול. והחזו"א (אחרות רבנו ח"א עמי סח) נהג לאומרו אחרי איסור חג]. ואין אומרים יה"ר שאחר קריאת התורה והזכרת נשמות. [לוח אר"י (שם)]. ובשחרית של אסרו חג רובם אין אומרים קל ארך אפים ולמנצח (ויש נוהגים לאומרם). [לוח אר"י לגרמ"ט (סוף חודש סיון)].

להאזנה לשיעורי בעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א במספר ישיר 073-295-1244

✉ להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il

הגליון נתרם בעילום שם להצלת התורם ומשפחתו | © **שמעתא עמיקתא** – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503